

**Direction des Jurys de l'enseignement
secondaire**
Rue Adolphe Lavallée, 1
1080 Bruxelles

Langue moderne 1 : Néerlandais
CESS Général
Cycle 2021-2022/2

Articles servant de base à l'évaluation de la compétence orale

**NB : les cinq articles doivent être lus et préparés. Deux seront
tirés au sort lors de l'examen oral.**

- 1 - Hoe je met schaamte de wereld kunt verbeteren**
- 2 - "Stel dat alle materiële welstand wegvalt, wat blijft er
over? Dát telt"**
- 3 - 'Laten we meer boomvoedsel eten'**
- 4 - Een korte trip voor een mens. Een grote sprong voor
het toerisme?**
- 5 - 'Zo jong mama worden is het beste wat me overkwam'**

HOE JE MET SCHAAMTE DE WERELD KUNT VERBETEREN

Wie zich schaamt, wil door de grond zakken, in rook opgaan, verdwijnen. Maar je kunt je schaamte beter in de ogen kijken, want ze kan je de weg tonen naar wie je echt wilt zijn, zegt psychologe Aukje Nauta.

Veerle Vanden Bosch

De Standaard 23-09-2021

Schaamte, het is een overrompelende emotie die je overvalt en waartegen je geen enkel verweer hebt: we krijgen er allemaal mee te maken, al heeft de een er meer talent voor dan de ander, en kan de een het minder goed verbergen dan de ander. Ik behoor in beide gevallen tot de eerste categorie: schaamte omdat ik iets niet weet wat ik wel zou moeten weten, omdat ik een stomiteit in de krant heb gezet, het gevoel heb dat ik tekortschiet, iemand in de steek heb gelaten, of me schaam over de gênante situatie waarin ik mezelf heb gemanoeuvreed. En alsof die emotie op zich al niet verpletterend genoeg is, begin ik ook nog eens makkelijk te blozen, een situatie waarin je lichaam je brein onverbiddelijk toont wie de baas is. Je wangen beginnen te gloeien en je weet dat je rood wordt - een besef dat als een brandversneller werkt: je begint je nog meer te schamen en dus ga je nog sterker blozen. Je wilt onzichtbaar zijn, maar je voelt je zichtbaarder dan ooit. Ik heb intense herinneringen aan momenten waarop ik wenste dat ik in rook kon opgaan, zoals toen ik te laat kwam bij de huwelijksviering van mijn jongste broer (er waren verzachtende omstandigheden) en helemaal door een afgeladen kerk naar voren moest lopen - tot overmaat van ramp was ik ook nog eens getuige. Bij het buitenkomen moest ik de rij glimmende taxi's volgen in mijn eigen ongewassen auto waarmee ik net twee weken door Engeland had gekard. Het leek op een scène uit *Four weddings and a funeral*, maar een stuk minder grappig dan wanneer ik er op een fluwelen zitje in de bioscoop had kunnen naar kijken. ...

Schaamte is er altijd geweest, ze is bij wijze van spreken even oud als Adam en Eva. Eigenlijk is het allemaal hun schuld, want nadat ze hadden gegeten van de verboden vruchten van de boom van de kennis van goed en kwaad, 'gingen hun beiden de ogen open en merkten ze dat ze naakt waren. Daarom regen ze vijgenbladeren aan elkaar en maakten er lendenschorten van'. Zo staat het in het boek Genesis. Als straf werden ze door God uit het paradijs gegooid. In de Bijbel wordt schaamte dus gezien als een straf voor de zondeval, als een rotgevoel.

Organisatiepsychologe Aukje Nauta ziet het enigszins anders. Zij heeft het in haar boek *Nooit meer doen alsof* over de 'koningin aller emoties'. Schaamte is universeel en niet exclusief menselijk, aldus Nauta. In haar boek citeert ze primatenexpert Frans De Waal. In *Mama's laatste omhelzing* beschrijft die het verhaal van de chimpansee Luit, die midden in de nacht ruzie krijgt met de opperste alfa-aap van zijn kolonie en hem flink toetakelt. Als Mama, de belangrijkste vrouwtjeschimpansee, de volgende ochtend de schade ziet, begint ze luid te krijsen en wild om zich heen te kijken. Luit stort jankend ineen, rent van het ene naar het andere vrouwtje, omhelst ze en zorgt de hele dag voor Yeroen. Alles om te voorkomen dat de groep hem verstoot.

De vraag is, schrijft Nauta, of hij zich ook zo zou hebben uitgesloofd als Yeroen niet de alfa-aap zou zijn geweest. Ze denkt van niet. Hiërarchie maakt dat je je tegenover een hogergeplaatste meer schaamt dan tegenover een lagergeplaatste. Schaamte zorgt ervoor dat er rust en orde heerst en dat de hiërarchische verhoudingen in stand worden gehouden. 'We hebben het evolutionair nodig om ons te schamen, want we kunnen alleen maar overleven in de groep en dus moeten we ons zo zien te gedragen dat de groep ons niet verstoot. We moeten niet stelen, liegen en bedriegen, en doen we dat wel, dan willen we dat verhullen. Schaamte is een soort van waarschuwingssignaal aan onszelf.'

Dat we blozen- wat wel exclusief menselijk is - geeft alleen maar aan hoe belangrijk die schaamte is voor de menselijke soort, zegt Nauta. 'Omdat het signaleert dat je te vertrouwen bent. Als je bloost, geef je onbewust het signaal dat je een geweten hebt. Daardoor zal men je eerder tot de groep toelaten. Als je nooit zou blozen en nooit schaamtesignalen afgeeft, dan betekent dat dat je geen empathie hebt. En als we geen empathie hebben, kunnen we niet samenwerken en dat is net het grote succes van de menselijke soort.'

En je ontkomt er niet aan, want de enige manier om je niet te schamen is perfect te zijn - wat niet kan - of geen enkele ambitie te hebben. Schaamteloze mensen zijn empathieloze horken.

Schaamte mag dan wel een evolutionair belangrijke emotie zijn, ze doet wel pijn. Wie zich te veel schaamt, kan angsten en zelfs een depressie ontwikkelen. Je zou een depressie in zekere zin chronische schaamte kunnen noemen. Schaamte is een tweesnijdend zwaard.

Maar het goede nieuws is dat je van schaamte wél een positieve kracht kunt maken, stelt Nauta. Het is een morele emotie, die je wijst op een kloof tussen wie je bent en wie je wilt zijn. Dat betekent dat je de ambitie hebt om een beter mens te worden. Schaamte wijst je de weg naar wat je echt wilt, je authentieke verlangens. Als je de moed opbrengt om ze niet langer te verhullen, maar ze onder ogen te zien, dan kun je er iets mee bereiken. ...

Ook binnen bedrijven en organisaties werkt het zo: als mensen stoppen met zich te schamen over wat ze niet weten en ervoor uitkomen in plaats van het te verhullen, ontstaat er een cultuur waarin meer geleerd en ontwikkeld kan worden. En dat kan een bedrijf alleen maar ten goede komen. ...

Ook op maatschappelijk vlak kan schaamte de motor zijn van verandering ten goede. 'Kijk bijvoorbeeld naar het homohuwelijk. Decennia geleden schaamden mensen zich rot omdat ze homoseksueel waren. We zijn er met zijn allen achter gekomen dat dat bizar is, dankzij een emancipatiebeweging die Gay Pride heet. Dat is een mooie, goed gekozen naam, want waar ik ook achter kwam is dat je niet alleen maar tegengestelde emoties voelt: je bent niet of blij, of ongelukkig, maar soms allebei. En je kunt je tegelijk schamen en trots zijn. Die trots is vaak een hefboom om je schaamte te overwinnen. Naast gevoel voor humor. Dat helpt om uit te zoomen en te kijken naar jezelf alsof je een personage bent in een boek of film, dat maakt het wat minder zwaar.'

Het is een eyeopener. De volgende keer dat ik me schaam, zal ik eraan denken dat het om de koningin aller emoties gaat, en dat ik meespeel in *Four weddings and a funeral*.

DE 5 LEVENSLESSEN ASTRID STOCKMAN

Sopraan Astrid Stockman is klassiek pianiste en zangeres van opleiding. Ze houdt van veelzijdigheid, en dus zingt ze nu eens bij een gregoriaans ensemble, dan weer in een hedendaagse opera of in muziektheater.

"STEL DAT ALLE MATERIËLE WELSTAND WEGVALT: WAT BLIJFT ER OVER? DÁT TELT"

*Pel iemands status en materiële rijkdom weg, en kijk wat rest:
dát is wat telt en waar je dus in bewondering voor kan staan als
het groots blijkt en blinkt. Sopraan Astrid Stockman laat zich niet
snel in het ootje nemen door glitter en glamour.*

Ines Minten

De Standaard 1 december 2021

1 Wees nooit zo lief dat je vergeet slim te zijn

'Never be so kind you forget to be clever, never be so clever you forget to be kind. Dit advies kreeg Taylor Swift vroeger van haar grootmoeder, en ze schreef er een nummer over als eerbetoon. Ik vond het frappant, want ik liet vroeger nogal over me heen lopen. Ik wou zozeer dat iedereen rondom me zich goed voelde, dat het soms ten koste van mezelf ging. Als je zo in elkaar zit, trek je mensen aan met erg dominante karakters, juist omdat ze aanvoelen dat jij geen harde grenzen hebt. Ik besepte dat het een probleem werd, maar tegelijk ook dat ik op dat moment niet de kracht had om beter met die grijze zones om te gaan. Ik heb dus bruggen verbrand: ik heb enkele van die mensen de deur gewezen, omdat ik wist dat ze anders over mijn grenzen zouden blijven gaan. Daarna heb ik op dat vlak een grote evolutie doorgemaakt, en nu zit de balans echt goed. Ik heb ondervonden dat genoeg mensen het helemaal niet erg vinden als jij duidelijk communiceert wat kan en wat niet: je geeft grenzen aan en zoekt een alternatief dat wél werkt. Ik wilde altijd een warme, zachte vrouw zijn voor iedereen rondom me. Nu ben ik dat nog, maar beter, omdat ik nu ook voor mezelf zorg.'

2 That don't impress me much

'Nog een citaat! Dit keer eentje uit mijn tienerjaren, van Shania Twain. "That don't impress me much": zo sta ik echt in het leven. Ik ben niet snel onder de indruk van de status van mensen of van materiële bezittingen. Vaak weet je niet hoe ze die vergaard hebben: was het op een manier die ertoe doet, die een meerwaarde creëert? Wat mij interesseert is iemands innerlijke rijkdom. Hoe ga je met anderen om, ook met wie anders in het leven staat dan jijzelf? Stel dat alle materiële welstand zou wegvallen: wat blijft er dan over? Dát telt. Hoe meer mensen proberen anderen te imponeren met wat ze bezitten, hoe groter de kans dat er een diepe leegte achter gaapt. Hoe jammer, denk ik dan, en hoe fragiel het ego dat het daarvan hebben moet.'

3 De dood is niet altijd sereen: hou daar rekening mee

'Onlangs is mijn schoonvader gestorven. Hij heeft een diagnose gekregen en enkele maanden later was hij er niet meer. Het ging erg snel, en dat was niet alleen voor hemzelf, maar voor iedereen rondom hem confronterend. Ik ben al veel mensen verloren. Vaak waren ze ziek en stierven ze in ziekenhuizen. Maar zelfs dan kwam er op het laatst een graad van sereniteit bij kijken, al was het dankzij sedatie. Nu heb ik met eigen ogen gezien dat niet elk levenseinde sereen is. Het kan ook met veel verwardheid, onrust en angst gepaard gaan. Mijn schoonvader heeft - bewust of onbewust - gevochten tot het laatst. Op het moment dat euthanasie ter sprake kwam, kwam ook dat proces telkens een stap te laat. Het heeft bij ons allemaal veel losgemaakt. Niet iedereen glijdt zachtjes weg. Hoewel je als gezonde persoon nooit echt kan inschatten wat je zal denken of voelen wanneer je echt ziek bent, wil ik daar voor mezelf vroeg genoeg bij stilstaan. Ik ga binnenkort eens haarfijn uitzoeken wat je vooraf kunt regelen voor als jouw tijd komt, zodat ik en mijn omgeving iets meer rust hebben wanneer er misschien helemaal geen tijd of energie meer voor is.'

4 Neem het niet persoonlijk

'Iedereen komt wel eens op een punt in zijn leven waarop heel veel mensen opeens een mening over je hebben, ook mensen die je helemaal niet of niet goed kennen. En dat kan heel invasief zijn. Bij mij gebeurde het toen ik op tv kwam (toen ze deelnam aan "De slimste mens", red.). Het team van het programma had me gewaarschuwd, maar ik wimpelde het weg: "Wie gaat er zich nu bezighouden met gemene berichten op mijn Instagram?" Wel, er zijn er dus die dat doen. Je moet een paar keer door zo'n storm voor je beseft dat die personen jou als een spiegel voor hun eigen innerlijke problemen en worstelingen gebruiken. Het gaat dus niet om jou, het gaat om wat er fout zit bij hen. Ik laat zulke berichten dan ook bewust staan: ze zetten er toch vooral zichzelf te kijk mee. Wat in zulke gevallen wel belangrijk is, is een goede, kleine kring rond je: op die mensen kun je terugplooien. Zij kennen je echt en zijn eerlijk tegen je, naar hen kun je luisteren. Voed die relaties dan ook, ze verdienen het.'

5 Je hoofd is een zolderkamer met dakramen: zet ze open!

'Naarmate je opgroeit, dreig je hoe langer hoe meer platgeslagen te worden door de verplichtingen van het volwassen leven. Formulieren, verzekeringen, contracten, al je plichten en verantwoordelijkheden ... Ze horen erbij, maar mogen je verbeelding, speelsheid en verwondering niet verdringen. Ik zie mijn hoofd als een zolderkamer met dakramen, en die ramen moeten openblijven. Hoe meer de plichten en regeltjes het overnemen, hoe meer je ramen dichtgaan. Ik merk keer op keer wat voor enorm tegengewicht kunst en cultuur kunnen bieden. Theater, bijvoorbeeld, geeft je nieuwe input, het is een oefening in de dingen anders bekijken. En dat geeft zuurstof. Ook de maatschappij als geheel heeft baat bij verbeelding en verwondering. Het kan ervoor zorgen dat we oplossingen blijven zoeken buiten de geijkte paden. Daar zal altijd nood aan zijn.'

INTERVIEW Louis De Jaeger

'LATEN WE MEER BOOMVOEDSEL ETEN'

Als we straks nog genoeg eten willen, dan moeten we beter voor onze bodem zorgen. Daarom gaat Louis De Jaeger de strijd aan tegen pesticiden.

Inge Ghijs

De Standaard 20-10-2021

Twee jaar geleden startte landschapsarchitect Louis De Jaeger de beweging *ByByGrass*, die mensen aanmoedigt om het gras te laten groeien en zo de biodiversiteit te bevorderen. Nu wil hij een beweging op gang krijgen om op een andere manier aan landbouw te doen en om pesticiden te bannen, want, zo stelt hij vast: we eten ons dood. 'Omdat we pesticiden op onze velden spuiten, vergiftigen we ons lichaam, en door de manier waarop we aan landbouw doen, vernietigen we ons klimaat, het milieu en onze bodem', legt De Jaeger uit.

'Je kunt maar een gezond lichaam hebben als je aan gezonde landbouw doet. Een gezonde bodem zit vol microscopische beestjes die belangrijk zijn om ons voedsel te produceren. Maar door het veelvuldig ploegen en het gebruik van kunstmest en pesticiden hebben we het bodemleven verstoord en kapotgemaakt. Daardoor krijgen we niet meer de juiste micro-organismen binnen die belangrijk zijn voor de werking van ons lichaam. Bovendien doden die pesticiden misschien niet onze menselijke cellen, maar ons lichaam bestaat voor meer dan de helft uit niet-menselijke cellen: parasieten, bacteriën, virussen. Daar hebben pesticiden wel degelijk een impact op.'

Acht jaar trok De Jaeger de wereld rond, om met boeren en wetenschappers te praten over ons voedsel en de manier waarop we het produceren. 'Ik zag de achteruitgang van landschappen: uitgedroogde akkers in Vlaanderen die geen water vasthouden, de woestijn in Marokko, grote delen van Spanje waar niets meer groeit ... Dat hebben we allemaal zelf veroorzaakt. De Verenigde Naties hebben een rapport (https://www.ipcc.ch/2019/08/08land-is-a-critical-resource_srccl/) uitgebracht waarin letterlijk staat dat er binnen vijftig jaar op veel plaatsen in de wereld geen landbouw meer mogelijk is, omdat de bodem is uitgeput. Straks hebben we geen eten meer.'

'Ik kwam ook veel vernielde mensenlevens tegen: boeren die zich te pletter werken en toch met een miljoen euro schulden achterblijven, omdat ze niet mee kunnen met de ratrace. Zij moeten hun bedrijf dan overlaten aan een of ander megaconcern: get big or get out.'

Je bent in je zoektocht ook met mensen van Bayer, dat pesticiden produceert, gaan praten. Dat lijkt me eerder een pro forma gesprek.

'Ik heb mezelf altijd in twijfel getrokken, er altijd rekening mee gehouden dat ik misschien toch geen gelijk heb. Daarom heb ik altijd geprobeerd om mee te gaan in het verhaal van de mensen die ik ontmoette. Dat maakte dat mijn zoektocht ook wel een emotionele rit was. Toen ik bij Bayer buiten stapte, dacht ik: shit, misschien heeft die man wel gelijk. En in het paradigma waarin zij leven, hebben ze ook gelijk: steeds meer produceren aan een zo laag mogelijke prijs. En de boeren, die ook in dat paradigma spelen, zijn blij met de producten van Bayer. Alleen vind ik dat hun paradigma verkeerd is. Zij doen aan symptoombestrijding: de bodem is arm, dus produceren we kunstmest, gaan we zaden ontwikkelen die kunnen overleven op een dode bodem, maken we producten tegen ziekten. Maar je moet niet de gevolgen, maar de oorzaak aanpakken.'

Hoe doen we dat dan?

'We moeten weer een balans krijgen in onze bodem. Daar vaart niet alleen de opbrengst wel bij, maar ook het milieu en klimaat. We moeten aan herstellende landbouw doen. Enerzijds de input minimaliseren: geen kunstmest of pesticiden meer gebruiken. Dat betekent ook financiële winst voor de boer. Een klassiek landbouwbedrijf heeft meer omzet, maar ook veel meer kosten, waardoor het financieel minder overhoudt. Anderzijds moeten we de output maximaliseren. Dus niet terugkeren naar de middeleeuwen, maar de meest geavanceerde zaai- en oogstechnologie gebruiken. Daar kan Bayer bij helpen. Ook moeten we meer aan landbouw doen in eenheid met de natuur. Ploegen en oogsten wanneer de natuur er klaar voor is, niet wanneer de voedingsfabrieken de oogst willen, waardoor tractors soms op natte akkers rijden en de bodem kapotmaken.'

Geen kunstmest, geen pesticiden, dat klinkt als biolandbouw. Maar bio is duur en de oogsten zijn kleiner.

'Het is duurder, dat klopt, maar we staren ons blind op de gemiddelde oogstratio's. Je moet kijken naar de best presterende bioboeren. Ik ben op genoeg plaatsen in de wereld geweest waar de opbrengst even hoog is als bij klassieke landbouw, behalve dan voor graan. De ontbrekende schakel in onze landbouw zijn bomen. Graan moet je elk jaar opnieuw zaaien. Een kastanjeboom bijvoorbeeld plant je één keer en brengt vele jaren vruchten op. Bomen creëren voedselzekerheid. Van noten kun je olie maken, maar ook bloem. Ik pleit ervoor om boomvoedsel in ons eten te introduceren zonder dat iemand het door heeft, want de mens wil geen verandering. Dat hebben we al eerder gedaan met maïs. In heel wat producten zitten nu derivaten van maïs. Stel dat we drie procent van het deeg in pizza, brood, koekjes, vervangen door notenmeel, dan merkt niemand dat en maak je toch een groot verschil. Door de bomen krijg je een betere waterhuishouding, bescherming tegen erosie en uitdrogende winden, en een betere bodem, want bladval brengt humus voort.'

We zitten nu met onze klassieke landbouwbedrijven en bodems die presteren dankzij kunstmest en pesticiden. Kunnen we nog terug?

'Zeker. Ik heb het al met mijn eigen ogen gezien: Alain Peeters, een van de top agro-ecologen van België, helpt boeren om die ommekeer te maken en het hoopgevende is dat het in een paar jaar lukt. Maar veel boeren hebben, door de financiële zorgen, geen mentale ruimte om dat te doen.'

In de transitiejaren verliezen boeren wel veel geld.

'Dat klopt, daarom moet je het gefaseerd doen. Sri Lanka heeft dit jaar alle import van kunstmest en andere agrochemische producten verboden en is volledig overgeschakeld naar bio. Maar omdat het abrupt en zonder enige begeleiding is gebeurd, is de opbrengst met de helft gedaald. Dat is natuurlijk niet de juiste aanpak.'

Wat dan wel?

'De subsidies voor landbouw zouden gekoppeld kunnen worden aan de kwaliteit van de bodem van de boer. Drie criteria zijn belangrijk: hoeveel water kan de bodem opnemen, hoeveel koolstof bevat de bodem (belangrijk voor CO₂-opslag) en hoeveel leven zoals regenwormen zit er in de bodem. Als die drie criteria verbeteren, dan komen we er wel.'

EEN KORTE TRIP VOOR EEN MENS. EEN GROTE SPRONG VOOR HET TOERISME?

*In 2021 reisden meer burgers dan ooit tevoren naar de ruimte.
We gaan nog niet meteen op hotel op de maan, maar voor het
eerst leggen miljardenbedrijven zich toe op 'ruimtetoerisme
met schaal'.*

Korneel Delbeke

De Standaard 31-12-2021

Bijna dertig jaar lang kroop William Shatner voor Star Trek in de huid van kapitein Kirk. Maar zijn legendarische rol in de science-fictionreeks kon de ondertussen 90-jarige acteur niet voorbereiden op het echte werk. Nadat hij midden oktober voor het eerst de ruimte was ingeschoten, werd hij bij zijn terugkomst overmand door emoties. 'Het is buitengewoon, buitengewoon', stamelde Shatner tegen Jeff Bezos, wiens bedrijf Blue Origin de korte ruimtereis (iets langer dan tien minuten) had georganiseerd. 'Het is zoveel groter dan ik en het leven. Het heeft niets te maken met de kleine groene mannetjes en de blauwe bol. Iedereen in de wereld moet dit zien', zei hij met tranen in de ogen.

Shatner is een van de veertien burgers die in 2021 met Blue Origin mee de ruimte in mochten. Ook Virgin Galactic van de Britse luchtvaartmiljardair Richard Branson bracht afgelopen jaar vier burgers naar de rand van de atmosfeer, waar ze welgeteld vier minuten aan de zwaartekracht konden ontsnappen. SpaceX, het ruimtevaartbedrijf van Tesla-baas Elon Musk, schoot zijn raket nog vijf keer hoger, en liet vier burgers drie dagen rond de aarde cirkelen, terwijl het internationale ruimtestation ISS met de Japanse modemagnaat Yusaku Maezawa voor het eerst in meer dan tien jaar een betalende bezoeker mocht ontvangen. Afgelopen jaar reisden meer burgers dan ooit tevoren naar de ruimte, en 2022 kondigt zich aan als het eerste jaar waarin meer burgers dan professionele astronauten met een raket meereizen.

Een doorbraak van het ruimtetoerisme wordt al twintig jaar voorspeld - sinds de Amerikaanse zakenman Dennis Tito in 2001 de eerste was om zijn reis naar het ISS zelf te betalen. Maar toch zou 2021 weleens een kantelpunt kunnen zijn. Waar Tito en een select groepje opvolgers hun uitstap aan boord van (Russische) overheidsraketten moesten maken, ontwikkelen commerciële bedrijven nu zelf ruimteschepen, waarmee ze onder meer reizen tegen betaling aanbieden. 'Voor het eerst hebben we grote, rijkelijk gefinancierde bedrijven die zich toeleggen op ruimtetoerisme met schaal', zei Matthew Weinzierl van de Harvard Business School deze zomer in The Economist.

Op de website van Blue Origin kun je vandaag een trip naar het oneindige boeken, als was het een vliegtuigticket naar Spanje. Kandidaten hebben slechts twee dagen training nodig. En veel geld: een anonieme bieder had in juli nog 28 miljoen veil om met Blue Origin honderd kilometer boven het aardoppervlak de - Kármánlijn te overschrijden - internationaal de officiële grens tussen atmosfeer en ruimte. Wie er genoeg mee neemt om net onder die grens te blijven, maar wel in een gewichtloze toestand wil verkeren, kan dat met Virgin Galactic voor 250.000 \$.

Hoeveel mensen bereid zijn dergelijke bedragen te betalen, moet nog blijken, en zal mee bepalen of ruimtereizen bereikbaar worden voor een grotere massa. Het zou niet de eerste keer zijn dat de sector zich verslikt in optimisme. Al in 2004 dacht Branson binnen de vijf jaar 3.000 reizigers naar de ruimte te brengen. 'Het wordt een nederige ervaring, het wordt spiritueel', klonk het in reclameboodschappen. Maar uiteindelijk duurde het nog zeventien jaar voor de eerste zes passagiers, onder wie Branson zelf, een glimp van oneindigheid kregen.

Zeker in 2014, toen het bedrijf al 80 miljoen voorschotten had ontvangen van kandidaat-passagiers, kreeg Virgin Galactic een zware klap, toen bij een crash een copiloot om het leven kwam. Het ongeluk zette niet alleen een rem op Bransons ambities, maar bewees nog eens hoe kwetsbaar de ontwikkeling van ruimtetoerisme is voor bezorgdheden over de veiligheid. Ook in de jaren 80 waren de plannen van het Amerikaanse ruimtevaartagentschap Nasa, om een amper getrainde burger de ruimte in te sturen, fataal afgelopen, toen Christa McAuliffe om het leven kwam bij het ongeluk met de Challenger.

Toch zijn er redenen om te geloven dat het deze keer anders kan uitdraaien. Met Elon Musk en Jeff Bezos bestormen de twee rijkste mensen ter wereld een sector die tot voor enkele jaren het exclusieve terrein van overheden was. De rivaliteit in de ruimte race speelt niet langer alleen tussen landen, maar ook tussen miljardairs. Ze slaagden erin de kosten van lanceringen drastisch te verminderen, en hun raketten kunnen opnieuw worden gebruikt - in tegenstelling tot de raketten van de Nasa. Mede onder hun impuls zit de ruimtevaart economie in de lift. Vorig jaar vloeide 28 miljard \$ naar de industrie, die naar schatting zo'n 350 miljard \$ waard is. ...

Ondanks de technologische innovaties, klinkt de kritiek steeds luider dat enkele superrijken zich de ruimte toe-eigenen als hun privé-speeltuín. ...

Ook de klimaatimpact van de ruimtereizen ligt onder vuur. Wie met Virgin Galactic tot de rand van de atmosfeer vliegt, stoot volgens het bedrijf evenveel CO₂ uit als bij een trans-Atlantische retourvlucht in businessclass. Maar per afgelegde kilometer is de afstoot zo'n 60 keer groter, berekende de Financial Times. Zeker als het ruimtetoerisme zou opschalen, zal de klimaatimpact nog meer in het voetlicht komen.

En ten slotte rest de vraag of de bedrijven zo'n (dure) ruimtereis voldoende aantrekkelijk kunnen maken om meer dan gepassioneerde miljardairs te lokken. De activiteiten en het comfort zijn beperkt, en het ontbreekt vooralsnog aan bestemmingen. Nu al mag een occasionele bezoeker naar het ISS, maar de Nasa wil samen met het Texaanse privébedrijf Axiom een commercieel uit te baten module aan het ruimtestation hangen. De Orbital Assembly Corporation wil nog verder gaan, en plant tegen 2027 een volwaardig ruimtehotel uit te baten.

Of daar meer te doen zal zijn dan naar de aarde staren en achterwaartse salto's maken, is nog de vraag. Maar voor ruimtetoerist Dennis Tito, die in 2001 net geen acht dagen lang in de ruimte verbleef, was dat meer dan genoeg. Terwijl hij naar operamuziek luisterde, tuurde hij urenlang naar de blauwe planeet. 'De beelden zijn nog levend in mijn geest, ik geniet er nog iedere dag van. Ik heb bereikt wat ik wou bereiken. Ik ben een van de gelukkigste mensen op aarde', vertelde hij aan de BBC

'ZO JONG MAMA WORDEN IS HET BESTE WAT ME OVERKWAM'

Ze studeerde aan de universiteit en had een knipperlichtrelatie met een Senegalees, toen Charlotte Belliot (29) op haar eenentwintigste ongepland zwanger werd. 'Toen ik het ontdekte, was ik al ruim tien weken ver. Twee weken had ik, om de belangrijkste beslissing in mijn leven te maken.'

Joke Van Caesbroeck

De Standaard 14-06-2021

'Ik zit in mijn laatste weken als twintiger, in juli komt tram drie langs. Het voorbije decennium was een rollercoaster. Alles waar mensen rond hun dertigste van dromen, heb ik eigenlijk al verwezenlijkt. De klassieke volgorde van bepaalde stappen - afstuderen, een vaste relatie, een huis, een kind - gaat in mijn geval helemaal niet op. Ik kreeg Olivia Marie (8) toen ik eenentwintig was, kocht een appartement toen ik vierentwintig was en haalde pas een diploma op mijn zevenentwintigste. Het gevolg is wel dat ik nu al denk: oké, what's next?'

'Ik studeerde kunstgeschiedenis aan de universiteit en had een relatie met een man uit Senegal. Niet echt stabiel, en de man had al een paar keer op mijn hart getrapt. Toen ik op een ochtend heel misselijk werd, wat ik nooit heb, kocht ik een zwangerschapstest. Gewoon om het uit te kunnen sluiten. Ik bleek al twee maanden en twee weken ver. Ik was ervan overtuigd dat mijn leven gedaan was. Dat ik het verknald had.'

Ik had twee weken de tijd om te beslissen wat ik zou doen. Uiteraard dacht ik na over een abortus. En over adoptie. Maar uiteindelijk besloot ik mijn dochtertje te houden. Ik stopte met studeren, beviel, en was plots alleenstaande mama. De relatie met de papa van Olivia Marie hield op te bestaan, en ook nu ziet hij zijn dochter maar enkele keren per jaar, verder is er geen steun. Toch vind ik het belangrijk dat mijn kind haar echte vader kent, en hem af en toe ziet. Ik communiceer daar met haar heel open over.'

'De keuze die ik maakte, gebeurde in samenspraak met mijn ouders, ik woonde destijds nog bij mijn mama. Ik herinner me nog de dag dat ik het nieuws moest brengen. Mijn vader, een Surinamer, zat in de zetel naar het voetbal te kijken. Je suis enceinte, zei ik. Ik ben zwanger. Mijn vader zei niks. Zeker een halve minuut lang bleef hij gewoon naar die match kijken. Om erna droog maar zonder enig sarcasme te zeggen: proficiat, meisje. Hij meende het. In Suriname is het natuurlijk ook niet zo raar dat meisjes jong moeder worden, maar mijn vader zei er meteen bij: kijk, dit is een ongelukkige timing, en een ongelukkige situatie, maar in wezen is het net iets heel moois. Hij zei zelfs dat als ik de opvoeding zelf niet zag zitten, hij en mijn stiefmoeder het kind zouden adopteren.'

Mijn mama, een rasechte Limburgse die mijn vader had leren kennen aan de universiteit van Leuven, was evenmin afkeurend. Nochtans kregen mijn ouders en ik uit onze omgeving geschokte reacties te horen.

Het was een soort minischandaal. Eenentwintig, zwanger en zonder relatie. Ik begrijp dat mensen dan hun hart vasthouden, maar ik ben zo dankbaar dat mijn eigen ouders me van in het begin gesteund hebben. En dat ook deden toen Olivia Marie geboren werd.

Het was een heel zware periode, maar dankzij mijn ouders kon ik af en toe nachten doorslapen, en zelfs soms eens uitgaan, zodat ik niet het gevoel had mijn hele jonge leven te moeten missen. Mijn moeder was degene die ruimte maakte voor mij, zodat ik mét een baby toch mijn leven kon leven en uitbouwen.'

'Twee jaar na de geboorte van Olivia Marie leerde ik mijn partner kennen. We zijn nog steeds samen en hebben net een huis gekocht. Mijn dochter noemt mijn partner haar papa. En hij ziet haar ook als zijn dochter. Ik herinner me nog heel goed de dag waarop mijn partner tegen me zei: mijn liefde voor Olivia Marie is niet langer een liefde die via jou gaat, ik voel het rechtstreeks. Dat vond ik prachtig.'

Het levert soms grappige taferelen op. Olivia Marie heeft een heel donkere huid, en mijn partner is wit. Als mensen aan Olivia vragen waar haar papa is, en ze wijst naar mijn partner, zie je verwarde blikken. Maar voor haar is het de normaalste zaak.'

'Mijn ouders scheidden toen ik tien was. Maar ze komen nog altijd heel goed overeen. Mijn vader zei altijd hoe vreemd hij het vond hoe Belgen omgaan met scheidingen: dan ben je tientallen jaren samen geweest, en heb je kinderen samen, om elkaar daarna amper nog te spreken, of zelfs de duvel aan te doen. Mijn vader redeneerde dat als je zo lang close bent geweest en kinderen hebt, het toch maar normaal is dat je gewoon vrienden blijft. Zijn nieuwe vrouw en mijn moeder gaan zelfs samen, met hun tweetjes, op vakantie.'

'Familie is ook voor mij van ontzettend groot belang. Mijn broer, mijn mama en ik gaan binnenkort in hetzelfde dorp wonen, onder de kerktoren van Lochristi, ik zelfs náást mijn moeder. Voor veel mensen klinkt dat als een soort nachtmerrie, maar ik vind het heerlijk. En ook voor Olivia is het geweldig, haar oma voedde haar van in het begin al mee op.'

'Het huis zal mijn tweede aankoop zijn: toen ik 24 was, kocht ik al een appartement. Met veel financiële hulp van mijn ouders, uiteraard. Anders is zoiets onmogelijk. Maar ik vond het wel belangrijk. Sinds ik een dochter heb, voel ik veel verantwoordelijkheid. Als ik een vliegtuig op moet, denk ik ineens aan het feit dat het kan neerstorten. En met een eigen huis had ik dat ook, ik dacht: als ik morgen doodval, heeft mijn kind niéts.'

'Ik hoor soms dat ik een harde kant heb. Ik denk dat het klopt. Ik ben ambitieus en heb toch al het een en ander moeten doorstaan op jonge leeftijd. Maar het zit ook in mijn bloed. Het is een karaktertrek die ik geërfd heb van mijn vader. Die was amper 19 toen hij met een studiebeurs naar België kon komen, een land waar hij niemand kende, ver weg van familie. Dat is piepjong, en daar moet je toch stevig voor in je schoenen staan.'

'Ik kom uit een gezin waar een diploma halen heel belangrijk is. Omdat ik mijn studies aan de universiteit moest stopzetten om te beginnen werken en voor mijn dochter te kunnen zorgen, was ik nooit afgestudeerd. Daar werd ik op familiefeesten vaak aan herinnerd, met een lach, maar toch: het piekte. Toen Olivia drieënhalf was, besloot ik opnieuw te gaan studeren. Het kon me eigenlijk niet veel schelen wat, dus uit financiële overwegingen koos ik voor een studie die op de lijst van knelpuntberoepen stond: een bachelor logistiek management.'

'Ik ben nu office manager van een interimkantoor. Een fijne job, maar ik zie er niet langer uitdaging in, dus gaf ik mijn ontslag en ga ik op zoek naar iets nieuws. Ik heb nog geen idee wat ik precies wil doen, maar heb nog tot augustus de tijd om het uit te vissen. Ik heb maar één voorwaarde: ik moet er volledig warm van worden vanbinnen en de goesting aan alle kanten voelen tintelen.'

'Ik heb een soort basisvertrouwen gekregen in mezelf, blind bijna, en dat komt zeker ook door Olivia Marie. Ik kreeg destijds van alle kanten waarschuwingen of zelfs het advies om geen kind te krijgen. Want ik zou er mijn hele leven mee hypothekeken. Zelf had ik natuurlijk ook schrik, en ook ik dacht: dit is het einde. Maar Olivia Marie heeft me de belangrijkste les ooit geleerd, gewoon door geboren te worden. Een les die John Lennon zo mooi verwoordde: everything will be okay in the end, if it's not okay, it's not the end.'

...